

BEDRIJVENSCHAP
HOEFWEG

ACCOUNTANTSVERSLAG 2018

Gemeenschappelijke regeling
Bedrijvenschap Hoefweg

Aan het algemeen bestuur van de
gemeenschappelijke regeling
Bedrijvenschap Hoefweg
Postbus 45
2665 ZG BLEISWIJK

Onderwerp:
Accountantsverslag 2018

Datum:
9 april 2019

Kenmerk:
312018015.19.104

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2018 van uw gemeenschappelijke regeling afgerond. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. Met dit accountantsverslag informeren wij u over onze belangrijkste controlebevindingen. Op 28 maart 2019 hebben wij een aantal controlebevindingen reeds besproken met de manager en de controller van Bedrijvenschap Hoefweg.

Bij de jaarrekening 2018 hebben wij op 9 april 2019 een goedkeurende controleverklaring afgegeven, zowel voor het aspect getrouwheid als voor het aspect rechtmatigheid.

Ons accountantsverslag is bedoeld om u te ondersteunen in de beoordeling van de jaarrekening 2018. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden en diverse besprekingen die wij met uw medewerkers hebben gevoerd. Voor de goede orde vermelden wij dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en het management.

Met vriendelijke groet,

Publieke Sector Accountants B.V.

Was getekend:

W. Kalkman RA

Op alle opdrachten verricht door Publieke Sector Accountants B.V. zijn de 'Algemene Voorwaarden Publieke Sector Accountants', gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 69411409, van toepassing.

Publieke Sector Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Utrecht onder nummer 69411409.

Inhoudsopgave

Contact

De volgende personen kunnen benaderd worden bij vragen met betrekking tot dit accountantsverslag:

Wouter Kalkman

Tel: 06 21272977

1. Onze controleaanpak en de uitkomsten daarbij.....	2
2. Financiële positie en resultaat	6
3. Bevindingen eindejaarscontrole	9
4. Interne beheersing.....	13
5. Overige aangelegenheden.....	15

1. Onze controleaanpak en de uitkomsten daarbij

Reikwijdte van de controle

Met de opdrachtbevestiging van 28 september 2018 (kenmerk 312018015.18.121) heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2018. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg.

In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle. Onze controle wordt verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Controlestandaarden en de beleidsregels toepassing Wet normering topinkomens (WNT).

Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2018 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Materialiteitsbepaling is overeenkomstig het Bado

De wijze waarop wij de materialiteit bepaald hebben, sluit aan op het door uw algemeen bestuur op 11 december 2018 behandelde normenkader. De maximaal toe te passen marges voor de accountantscontrole zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (het Bado). In het normenkader heeft u geen lagere marges vastgesteld waardoor wij het wettelijke kader als uitgangspunt hebben gehanteerd. De bij onze controle van de jaarrekening 2018 toegepaste goedkeuringstoleranties bedragen derhalve:

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 21.690
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 65.070

Het algemeen bestuur heeft in het normenkader geen rapporteringstolerantie vastgesteld.

Onze aanpak is gericht op risico's

Voor de jaarrekeningcontrole 2018 onderkennen wij een aantal risico's en aandachtspunten, die een verhoogd (bruto) risico met zich mee (kunnen) brengen op een materiële fout in uw jaarrekening en die een mogelijke impact op de bedrijfsvoering kunnen hebben. De risico's en aandachtspunten zijn hieronder weergegeven. Opname van een risicogebied of aandachtspunt in deze opsomming betekent niet dat daadwerkelijk sprake is van risico's die zich daadwerkelijk voordoen, maar zijn enkel bedoeld om aan te geven dat wij hier tijdens onze controle (extra) aandacht aan zullen besteden.

- Management override of controls. Dit betreft de mogelijkheid die het management heeft om specifieke controlemaatregelen te omzeilen, bijvoorbeeld door memoriaalboekingen of het schattingsproces. De specifieke aandacht voor dit risico is voorgeschreven vanuit de controlerichtlijnen en is niet uniek voor uw gemeenschappelijke regeling.
- Waardering van het onderhanden werk bouwgrond in exploitatie.
- Opbrengstverantwoording van materiële opbrengstenstromen; dat zijn de grondverkopen.
- Naleving van de (Europese) aanbestedingsregels.
- Betaalproces, vanwege de potentiële (fraude-)risico's.
- Verantwoording WNT (vanwege de complexe wet- en regelgeving).

Het inschatten als significant risico is inherent aan deze posten en is niet direct een gevolg van verwachte leemten in de interne beheersing van uw gemeenschappelijke regeling. Ook is sprake van inschattingen van bruto risico's, alvorens eventuele beheersmaatregelen zijn genomen.

Ter voorkoming van een materiële fout in de jaarrekening heeft u voor bovenstaande risicogebieden beheersmaatregelen getroffen. Wij hebben ons bij de controle gericht op de opzet en het bestaan van de door u ingerichte beheersingsomgeving, die deze risico's moeten verkleinen. Voor een toelichting op een aantal onderkende risico's en aandachtspunten verwijzen wij naar het hoofdstuk 'belangrijke bevindingen'. Daarnaast verwijzen wij u naar onze bevindingen in het hoofdstuk "interne beheersing".

De baten en lasten, alsmede balansmutaties, zijn rechtmatig

Op basis van uw normenkader hebben wij de naleving van het financieel rechtmatigheidskader voor uw gemeenschappelijke regeling gecontroleerd. Hierbij zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Op het programma grondexploitatie is er sprake van een overschrijding van de begroting (lasten). Uit uw analyse blijkt dat deze overschrijding niet meeweegt in ons oordeel. Wij zijn het eens met de analyse van uw dagelijks bestuur. Er is derhalve geen sprake van rechtmatigheidsfouten die doorwerken in ons rechtmatigheidsoordeel.

Onze conclusie is derhalve dat de baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig zijn weergegeven in de jaarrekening 2018.

De jaarrekening voldoet aan het BBV

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de baten en lasten van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg. Daarnaast vereisen zij van het dagelijks bestuur het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, die vaak – vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken – inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg zijn uiteengezet in hoofdstuk 3.1. en 3.2. van de jaarstukken 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' 2018. In de jaarrekening 2018 hebben zich ten opzichte van 2017 geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen, die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de baten en lasten en/of de financiële positie van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg.

Wij hebben het door het dagelijks bestuur toegepaste proces voor belangrijke verslaggevingsgrondslagen geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving beoordeeld. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsgrondslagen en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent zijn gebruikt: de jaarstukken voldoen aan het BBV (Besluit begroting en verantwoording).

Geen geïdentificeerde materiële fouten en tekortkomingen in de jaarstukken

Naar aanleiding van onze jaarrekeningcontrole, resteren er geen van materieel belang zijnde ongecorrigeerde afwijkingen of onzekerheden. Door ons gerapporteerde bevindingen zijn derhalve niet materieel (dus hebben geen invloed op de strekking van onze controleverklaring), maar zijn naar onze mening vooral van belang voor uw beoordeling van de jaarstukken en de verdere kwaliteitsverbetering van de administratieve organisatie en interne beheersing. Voor de niet materiële fouten en tekortkomingen in de jaarstukken verwijzen wij u naar de diverse onderdelen van dit rapport.

Goedkeurende controleverklaring

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg een getrouw beeld geeft van het eigen vermogen op 31 december 2018 en het resultaat over 2018. Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg (zoals behandeld door het algemeen bestuur op 11 december 2018). Hierbij geldt als voorwaarde dat de door ons gecontroleerde jaarrekening ongewijzigd door het algemeen bestuur wordt vastgesteld. Wij verzoeken u derhalve ons een door de leden van het algemeen bestuur ondertekend exemplaar van de vastgestelde jaarrekening te verstrekken. Mochten nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve versie van de jaarrekening dan dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

2. Financiële positie en resultaat

De vermogenspositie van uw gemeenschappelijke regeling neemt in absolute zin toe

In het Bbv, de verslaggevingsregels voor gemeenschappelijke regelingen, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen (dat bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves) worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2018 bedraagt € 2.861.000 voordelig. Tussentijds hebben zich geen mutaties voorgedaan, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2018 € 2.861.000 voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	2018	2017	2016
Eigen vermogen per 1 januari	3.407	0	0
Tussentijdse resultaatbestemming	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	2.861	3.407	0
Totaal ('gerealiseerd saldo van baten en lasten')	2.861	3.407	0
Eigen vermogen per 31 december	6.268	3.407	0

In uw jaarrekening heeft geen tussentijdse resultaatbestemming plaatsgevonden.

Met name als gevolg van de grondverkoop en verdere realisatie van het bouw- en woonrijpmaken, is het resultaat op de grondexploitatie verder verbeterd ten opzichte van 2017. Hierdoor stijgt het eigen vermogen met het gerealiseerd resultaat 2018 ad € 2.861.000.

Resultaat 2018 is beïnvloed door reservemutatie(s)

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeenschappelijke regeling ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de bestuurlijke besluitvorming.

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	5.030	
Totale lasten	1.677	
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		3.353
Af: mutatie onderhanden werk (naar de balans)		492
Subtotaal		2.861
Gerealiseerd resultaat		2.861

Concreet betekent dit voor uw gemeenschappelijke regeling het volgende:

De exploitatie over 2018 laat een voordelig gerealiseerd van € 2.861.000 zien, ten opzichte van een begroot (na wijziging) saldo van € 0. Dit is een voordeel van € 2.861.000. Het gerealiseerde resultaat ad € 2.861.000 is afzonderlijk op de balans onder het eigen vermogen opgenomen en zal via resultaatbestemming worden toegevoegd aan de algemene reserve na het vaststellen van de jaarrekening door het algemeen bestuur.

In de jaarstukken wordt op diverse plaatsen een nadere toelichting gegeven op de totstandkoming van het resultaat en worden de verschillen tussen de begroting (na wijziging) en de gerealiseerde baten en lasten verklaard (hoofdstuk 3.4). Wij verwijzen u naar deze toelichtingen.

**Het dagelijks bestuur
kwalificeert het
weerstandsvermogen als
toereikend om de onderkende
risico's af te kunnen dekken**

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit heeft het dagelijks bestuur bepaald op € 12.9000.000 (2017: €10.900.000). De beschikbare weerstandscapaciteit is derhalve gestegen met 2.000.000. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing heeft het dagelijks bestuur een opsomming gegeven van ingeschatte risico's. Deze cumuleren voor 2018 tot een bedrag van €3.000.000 (2017€ 4.140.000). Op basis van deze kwantificering is het beschikbare weerstandsvermogen toereikend om de onderkende risico's financieel af te dekken. De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer staan garant voor een eventueel tekort.

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van uw jaarstukken 2018.

3. Bevindingen eindejaarscontrole

Onzekerheden in de grondexploitatie

Uw gemeenschappelijke regeling voert de grondexploitatie voor Bedrijvenschap Hoefweg uit. De waardering (verliesneming dan wel de tussentijdse winstneming) is afhankelijk van de prognoses voor de komende jaren. Dat brengt inherente risico's met zich mee, die niet bijzonder zijn voor een grondexploitatie. Dit risico komt ook tot uitdrukking in de paragraaf weerstandsvermogen, die is gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. In 95% van de gevallen (20.000 simulaties) is het risico voor de ontwikkeling van Bedrijvenschap Hoefweg € 3,0 miljoen. Wij verwijzen in dat kader onder andere naar het jaarverslag, onderdeel "Ontwikkelingsprogramma nabij OV- knooppunt Bleizo", waarin is vermeld dat een stedenbouwkundige verkenning is gedaan naar een ontwikkelingsprogramma met onder andere woningbouw. In 2019 wordt hierover besluitvorming verwacht. Daarnaast blijkt dat de financieringsrente de variabele betreft met de meeste invloed heeft op de risicoanalyse. Op basis van de huidige afgesloten leningsovereenkomsten blijkt een rente van 0,17%. Vanaf het boekjaar 2019 e.v. is herfinanciering noodzakelijk.

Daarnaast is in de grondexploitatie een bijdrage opgenomen van C.V. Prisma Bleiswijk voor een bedrag van € 3,9 miljoen. Deze bijdrage is afhankelijk van de financiële performance van Prisma en van de van risico's in de exploitatie van Prisma. Dit is een inherent risico, dat de uitkomsten van de ontwikkeling van Hoefweg kan beïnvloeden. Overigens hebben wij vastgesteld dat deze bijdrage op basis van de beste schatting is opgenomen in de grondexploitatie.

Tussentijdse winstneming

Bij de start van de controle van de jaarrekening heeft uw organisatie aangegeven dat de tussentijdse winstneming 2017 op netto contante waarde heeft plaatsgevonden. In maart 2018 heeft de commissie BBV aangegeven dat deze berekening moet plaatsvinden tegen eindwaarde. Wij hebben op verzoek van de medewerkers van uw gemeenschappelijke regeling de berekening van de tussentijdse winstneming 2017 beoordeeld. Hierbij hebben wij de volgende bevindingen geconstateerd.

- Er is geen rekening gehouden met een rentelast van € 172.000 in de totale kosten van het project.
- In de berekening zijn de risico's (€1.437.500) ten aanzien van het verwachte resultaat in mindering gebracht op de winstneming in plaats van in mindering gebracht op het verwachte resultaat.
- In de berekening is gerekend met het resultaat op basis van netto contante waarde in plaats van eindwaarde.

Op basis van bovenstaande is de winst in 2017 € 852.500 te laag geweest. In de jaarrekening is een toereikende toelichting opgenomen in de toelichting op de balans. De totale (cumulatieve) winstneming van 2017 en 2018 blijft overigens gelijk, namelijk € 6.267.797. Dit is overigens toereikend toegelicht in uw jaarrekening,

EU- aanbestedingen

De gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg maakt volledig gebruik van externe inhuur van medewerkers. Op basis van de afgesloten overeenkomsten (twee achtereenvolgende éénjarige opdrachten) loopt één opdracht door tot en met 30 juni

Proces opstellen en controleren van de jaarstukken

2019. Gezien de aard van de afgesloten opdrachten en het repeterende karakter kunnen deze 2 afzonderlijke opdrachten als soortgelijke diensten worden bestempeld in het kader van de EU- aanbestedingsrichtlijnen. Voor het huidige controlejaar levert dit geen issues op, maar dit kan bij een volgende opdrachtverstrekking wel een issue worden. Wij hebben vernomen dat u een aanbestedingsjurist om advies heeft gevraagd om vast te stellen op welke manier de opdrachten binnen de mogelijkheden van de EU- aanbestedingsrichtlijnen passen.

Bij de start van de controle waren de jaarstukken grotendeels gereed en waren de werkafspraken voor uw medewerkers grotendeels gereed en aan ons verstrekt. Bij onze controle hebben wij de volledige medewerking gekregen en hebben wij op een constructieve manier met uw organisatie samengewerkt. Op detailniveau zien wij onderwerpen waar verbetering mogelijk is. Wij adviseren u bijvoorbeeld een aantal onderbouwende stukken direct bij ons aan te leveren. U beschikte veelal om de door ons tijdens de controle gevraagde informatie, maar deze zijn geen onderdeel van het opsteldossier. Daarnaast adviseren wij u voor de start van de controle vast te stellen dat alle kosten in de te controleren jaarrekening opgenomen zijn. In een aantal gevallen was dit nog niet het geval.

Begrotingsrechtmatigheid is adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet door het algemeen bestuur zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het algemeen bestuur, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het algemeen bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota van de Commissie BBV. Een belangrijk uitgangspunt is dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij opneinde regelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant.

In die gevallen dat het algemeen bestuur geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden afgegeven. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. Daarnaast moet

de accountant deze kostenoverschrijdingen – waarvan het dagelijks bestuur in de jaarrekening moet aangeven dat het algemeen bestuur deze nog dient te autoriseren – in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij het algemeen bestuur nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig en tellen mee in het oordeel van de accountant. Dit is bij de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg overigens niet aan de orde.

Begrotingsafwijkingen werken niet door in de controleverklaring

In totaal heeft uw gemeenschappelijke regeling € 2,2 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover € 1,7 miljoen aan werkelijke lasten in 2018. Dit is in totaal een overschrijding van € 0,4 miljoen (26%). Aan baten had uw gemeenschappelijke regeling een bedrag van € 1,7 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 5 miljoen aan werkelijke baten in 2018. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 3,3 miljoen (192%). Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten komt daarmee op € 2,9 miljoen voordelig.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen op het niveau waarop het algemeen bestuur de begroting autoriseert. In uw geval is dat op programmaniveau, waarbij sprake is van 1 programma (grondexploitatie Bedrijvenschap Hoefweg). Over het jaar 2018 is op dit programma sprake van een overschrijding van de geraamde lasten. Uit een analyse in het jaarverslag blijkt dat geen sprake is van een doorwerkend effect op ons accountantsoordeel.

Naast overschrijdingen van lasten, zijn ook op onderdelen meer baten gerealiseerd dan begroot. Over de baten rapporteren wij in deze paragraaf niet, omdat dit geen onderdeel uitmaakt van het criterium begrotings-rechtmatigheid zoals de richtlijnen voorschrijven.

Geen sprake van te betalen vennootschapsbelasting

Uitgangspunt in uw jaarrekening is dat sprake is van activiteiten die onder de vennootschapsbelastingplicht vallen. Op basis van de laatste berekeningen van de belastingadviseur voor het fiscale resultaat op de grondexploitatie Bedrijvenschap Hoefweg, gaat het dagelijks bestuur er vooralsnog van uit dat geen sprake is van af te dragen vennootschapsbelasting. Het geschat compensabel verlies voor de vennootschapsbelasting bedraagt per ultimo 2018 afgerond € 2,1 miljoen.

Wet normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen.

Met ingang van 1 januari 2013 is bij wet vastgelegd dat rechtspersonen of organisaties die volledig of in aanzienlijke mate uit publieke middelen zijn gefinancierd beloningen van topfunctionarissen openbaar dienen te maken, ook als deze de in de wet gestelde maximale bezoldiging van € 189.000 niet te boven gaat. Daarnaast dienen gemeenschappelijke regelingen het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2018 is voor geen van de topfunctionarissen en overige medewerkers sprake van een overschrijding van de grensbedragen.

4. Interne beheersing

Kernboodschappen interne beheersing

Bij onze controle hebben wij kennisgenomen van de interne beheersing van uw gemeenschappelijk regeling. De kernboodschappen 2018 die de interne beheersing raken zijn:

- Leg de relevante processen (inkopen, betalingen en opstellen grondexploitaties) vast en maak daarin concreet welke relevante interne beheersingsmaatregelen in het proces aanwezig zijn (zogenoemde key controls).

Risicomanagement en het onderkennen van frauderisico's, het beheersen hiervan

In uw bedrijfsvoering is risicomanagement een belangrijk thema. Ook uw gemeenschappelijke regeling wordt dagelijks geconfronteerd met interne en externe ontwikkelingen met kansen en bedreigingen. Daarbij is van cruciaal belang dat risico's met een grote kans en impact worden beheerst. De kaders voor risicomanagement en het beleid hieromtrent zijn i binnen uw organisatie geformaliseerd. De risico's zijn geïnventariseerd en er wordt verantwoording afgelegd in het jaarverslag (zie de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). Onderdeel van uw risicomanagement is het identificeren van frauderisico's.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij het dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur ziet erop toe dat het dagelijks bestuur adequate preventieve en repressieve beheersmaatregelen heeft ingesteld om het risico op fraude zoveel mogelijk te beperken.

Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om het risico te beoordelen dat de jaarrekening als gevolg van fraude, onjuistheden of verduistering van activa, afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten. Derhalve hebben wij als onderdeel van onze controle het dagelijks bestuur gevraagd het risico in te schatten dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude. Als onderdeel van onze controle hebben wij het bestuur ook verzocht inzicht te geven in de manier waarop het toezicht uitoefent op de door het dagelijks bestuur gevolgde frauderisicoanalyse en de manier waarop het dagelijks bestuur frauderisico's beheerst, inclusief eventuele risico's die samenhangen met corporate compliance, waaronder corruptievraagstukken. Tevens hebben wij verzocht om inzicht te geven hoe het algemeen bestuur grip houdt op het risico van directiefraude en/of andere onregelmatigheden op directieniveau.

Tijdens deze gesprekken heeft het dagelijks bestuur aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, alsook het belang van corporate compliance, en voorbeelden gegeven van de manier waarop het toezicht op de directie rond deze onderwerpen invult. Namens het dagelijks bestuur is de frauderisicoanalyse wordt opgesteld, maar deze is nog niet afgestemd met het algemeen bestuur. Wij adviseren u gezien de diverse verantwoordelijkheden de frauderisicoanalyse met het algemeen bestuur te bespreken.

Van de accountant wordt verder een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben hiertoe een eigen inschatting gemaakt van de frauderisico's, om daarmee ons een beeld te vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel

belang te voorkomen. Wij gaan vervolgens na of deze maatregelen effectief zijn. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, zullen wij dit communiceren met, afhankelijk van de aard (en omvang) van de fraude, de direct leidinggevende, het dagelijks bestuur en in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie) en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, het algemeen bestuur.

Om te garanderen dat een risicoanalyse geen eenmalige exercitie wordt, is het belangrijk om deze cyclisch in te bedden in de organisatie. Het doel moet ook zijn om het risicobewustzijn van het management op het operationele niveau te vergroten. Daarom is het aan te raden om risico's en beheersmaatregelen een grotere plek te geven bij de gesprekken die vanuit het dagelijks bestuur worden gevoerd met het management. Om het gesprek over risico's actueel te houden, is het advies om de risicoanalyse periodiek te herhalen, bijvoorbeeld jaarlijks.

Wij adviseren u verder de volgende stappen te ondernemen om het risicomanagement verder te (blijven) ontwikkelen en te verbeteren, met name om inzicht te verkrijgen in de gelopen risico's. Laat onderkende frauderisico's integraal onderdeel uitmaken van uw risicomanagement en actualiseer de opgestelde (fraude)risicoanalyse regelmatig (minimaal één keer per jaar) en deel de uitkomsten met het bestuur. Stel daarbij periodiek vast of de door u getroffen beheersmaatregelen (om de risico's te beheersen) nog werken. Het periodiek uitvoeren van interne controles op basis van een intern controleplan dat opgezet is vanuit de gesignaleerde (fraude)risico's, kan u hierbij ondersteunen.

5. Overige aangelegenheden

Geen meningsverschil met het dagelijks bestuur

Er zijn geen meningsverschillen met het dagelijks bestuur geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controle-opdracht door het dagelijks bestuur en de medewerkers van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bevestigingen van het dagelijks bestuur ontvangen

Wij hebben namens het dagelijks bestuur een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Naleving van wet en regelgeving

Wij hebben geen kennis van te rapporteren omstandigheden in verband met het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Uit de door ons uitgevoerde werkzaamheden zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

Geen aanwijzingen van fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het management van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken. Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht.

Hoewel wij op grond van de controle- en overige standaarden een kritische houding moeten hebben ten opzichte van risico's van

fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Bevestiging onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

In overeenstemming met Nederlandse wet- en regelgeving, waaronder de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Publieke Sector Accountants beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle partners en werknemers bij Publieke Sector Accountants.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Publieke Sector Accountants wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Wij zullen dan ook overwegen het algemeen bestuur of de auditcommissie te raadplegen.

- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen. Wij merken op dat er in het kader van onze controleopdracht geen sprake is geweest van een dergelijke bedreiging.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Publieke Sector Accountants, haar partners en haar medewerkers en de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Publieke Sector Accountants, een bestuurder of interne toezichthouder van Publieke Sector Accountants of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg of een bij de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels. Wij zijn van mening dat de verstrekte en ontvangen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid gepast zijn en derhalve niet tot een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht hebben geleid. Volledigheidshalve merken wij op dat wij geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid hebben verstrekt/ontvangen die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben.

Aanvullende dienstverlening

Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hieronder opgenomen.

Aanvullende dienstverlening

Onderzoek naar de totstandkoming van de grondexploitatie.

Conclusie onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)' en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen Publieke Sector Accountants ingebed. Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Hoefweg in 2018 voldoende is gewaarborgd.

Controleverschillen

Overzicht van de controleverschillen:

Aard van de fouten en onzekerheden (x € 1.000)	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Fouten		
Geen resterende (materiële) getrouwheidsfouten en onzekerheden	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	n.v.t.	n.v.t.
<i>Rechtmatigheidsfout vanuit externe regels:</i>		
Geen resterende (materiële) rechtmatigheidsfouten en onzekerheden	n.v.t.	n.v.t.
Totaal rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	n.v.t.	n.v.t.

Wij hebben van het dagelijks bestuur een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het dagelijks bestuur bevestigt dat de niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn.

Daarnaast is in de jaarrekening een aantal correcties doorgevoerd naar aanleiding van onze controle. Uw organisatie beschikt over een overzicht van deze correcties.

Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt, op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.